

kérdését. Talán épp ennél a pontnál látszik leginkább helyes beállított-sága. Ez a probléma ugyanis látszólag az egyéniség kérdésén mulik. Szabolcsi azonban a zenei felszín alatt az örök orgonapontként bűgő népi zene hatásával magyarázza és oldja meg azt. Viszont, hogy milyen tisztan látja a népi zene kollektívumára ható társadalmi erővonalakat, azt a közösség összetartó erejéről, valamint az egyes társadalmi szakaszokban „erőszakosan felkarolt hagyományos zenélési formáról“ szóló sorai igazolják. (Például: az „uri“ Magyarország cigányzene-kultusza.) Ez a helyes szemléleti mód lépten-nyomon jelentkezik a legelvontabb zenei problémák taglalásakor. Ez a módszere a monódia és polifónia értelmezésében a legkövetkezetesebb.

Kitér az egységes látószögű zenetörténelem megalkotásának útjában álló nehézségekre is. Ezzel kapcsolatban állapítja meg, hogy a zene — a többi művészetekkel szemben — sokkal tágabb egyéni szabadságot biztosít az alkotónak. A különböző korok bár egyformán hatottak úgy a bennük élő zenei, mint mondjuk, irodalmi alkotózszenikre, mégis az előbbieket jobban függetleníthették magukat műveikben a kor hatásától, éppen művészetük matériamentessége következtében. A zene egyénibb és így szabadabb is, mint a többi művészetek: „Különleges törvényei vannak, az általános folyamatokon belül sajátos, egyéni folyamat-szabályai.“

Különös fontosságot tulajdonít Szabolcsi egy, a zenetörténelem folyamán gyakran megismétlődő ténynek. Az a jelenség ez, hogy sokszor a zenekultúra valamely szakasza csak annak köszönheti fennmaradását, hogy forma és dallamváltozatait valamilyen szélvihar (történelmi, politikai, vagy gazdasági megrázkódás) elsodorja a szélekre, ahol egy más nép képzeletében új életre kelnek s továbbalakulnak. A periférikus fennmaradás természettörvény jellegű törvénye ez, mely azt igazolja, hogy nincs még művészet, melyre egyes természettörvények oly mértékben volnának alkalmazhatók, mint éppen a zenénél. (—r —ö)

GYÖRY DEZSŐ: ZENGŐ DUNATAJ (Pésov-Eperjes 1938)

A mentém egyik ujja hímes,
érzelgős, forró, ez Kelet,
az ész szaván agyafurt, hűvös
Nyugatot varrta a más felett.

S míg itt virrasztok, két kultúrát
osztó Kiskárpát-dombokon,
ezüst Dunám a mentém csattja
s a kettőt összegombolom.

Bizonyára nem véletlen, hogy György Dezső éppen ezt a versét helyezte — mintegy bevezetőül — legújabb kötetének élére. Nem csupán regionális sajátosságát tekintve idéztem teljes egészében ezt a remekbe szabott, frappáns költeményt, de azt hiszem, hogy mind belső, mind külső formája szempontjából, ez az a vers, amit ha költője mentalitásához, emberi és literátori magatartásához minél közelebb óhajtunk férközni, legelsősorban kell idéznünk.

Középeurópai ember... Ez az idézett költemény címe — s valóban, a lágyan hullámzó strófák közül hirtelen színes képpé tárul előttünk a szlovenszói magyar sorshelyzet minden halovány árnyalata; hangok szakadnak suttogva a mélyből, körülengenek kósza szavakkal. Magunkra ismerünk. Ebből a népből, ebből a földből lendülnek a „legszlovensz-

kóibb" költő szavai. A Dévénytől Vereckéig „viharba bontott“, közel egy millió magyar testvér „pántlikáját lobogtatja“ a szél Kelet és Nyugat kapuinál. A vihar szörnyű dolog, itt minden épkezű és épeszű embernek helye és feladata van, itt küzdeni kell — önmagunkról van szó. S a költőnek, ki e „viharba bontott pántlika“ fiának és dalosának vallja magát, bármelyik sorstársánál is nagyobb éberséggel megtörhetlenebb kitartással kell elfoglalnia helyét a mentőmunkálatoknál.

Lapozok, lapozok az új Győry-könyvben s önkéntelenül is elémtolakodik a költő legeruptivebb, mindent-legmegmozgatóbb kötete, az *Ujarcú magyarok*. Párhuzamba állítom legújabb könyvével, a *Zengő Dunatáj*-jal. Mindkettő jólismert arcot sugároz felém. A táj, a képek eleven víziója, a mondanivaló emelkedettsége, mind, mind elvonul előttem. És mégis... Mintha újabb kötetéből hiányoznék valami; valami, amit az első percekben csak fülem és ritmusérzésem sejt s amiről kis idő múlva már egész valómmal tudomást szerzek: az a magasröptű páthosz, az a forró lendület, ami annyira jellemző tulajdonsága a régi Győry-verseknek, újabb kötetében már halk, egyenletes lélekzéssé lassul.

A páthosz, a tiszta költői páthosz nem csupán a tónusban jelentkezik, éppugy, mint ahogyan a temperamentum lázas kitörése sem végsők a költői hangadásban. Kell valami önmarcangoló állandó belső feszültség, melynek ruganyossága oly szédítő magasságok felé röpítheti a szavakat. Sőt, ennél is több kell: prófétai ihlet...

Igen, azt hiszem ez a legjobb kifejezés, ha a két említett Győry-kötet közt párhuzamot vonok. Harcos, hetyke humanizmusától immár elszakadtak e jelzők, emberi megbántottságából tovavesztett a próféta fanatikus harsogása. Igaza volna Szvatko Pálnak, hogy „Győry Dezső elesett a Sarló csataterén“? Nincs igaza.

Nincs igaza, mert Győry még manapság is a csataterén áll. A költő, aki vad és merész kitartással száguldotta be a Dunatáj rónáit és ostromolta hegyeit, leszállt ideges paripájáról. Talán fáradtan, talán hitétvesztetten? Nem tudom. De itt áll Ő, a középeurópai ember, továbbra is közöttünk, szívében a Kárpátok líderceivel, a Vág mentén és a Csallóközben — és mindenütt, ahol a béke, a szabadság, a humanizmus ígéjét kell keményen kimondani. (*Berkó Sándor*)

NAGY ANDOR: TAVASZ VÁRADON. EPOCHA-kiadás, Budapest, 1937.

Tavaszi Váradon: Ady-regény. A szerző a címlepon regénynek tünteti fel. Mondhatnók regényes életrajznak, korrajznak; a mese és a valóság elemei bensőségessé szövődnek az író művében, de sehol a meseszerűség nem ködli el a valóság színeit, s viszont a valóság megtűkrözésében is érezzük a meseszerűt. Szerencsés, ihletett munka, amely a felduzzadó Ady-irodalmat egyéni becsű értékkel gazdagítja. Váradon fakadt ki Ady tavasza, s ez a tavasz nemcsak forrongó, mámoros, nemcsak szeretkezésekkel, duhajkodásokkal teljes, hanem azontul, egy korszak élethű vetülete s benne a fiatal, induló Ady Endre megragadó arcképe. Annyit olvastunk, hallottunk róla, s még mindig rejtélyes, ellentmondó egyénisége. Nyilván az is legmélyebb lényében: indulatok, vágyak sűrű szövődménye, a „démoni“ és „angyali“ örvénylő kavarodása. Nagy Andor ezt az egész Adyt mutatja fel, s ez teszi könyvét megkülönböztetett becsűvé. Az utóbbi évek Ady-irodalma tulságosan elmerült, szinte elfeledkezett az Ady-Léda reláció szálainak felbogozásában. Bármennyire is fontos s érdekes e személyi meghittségek feltárása, s az asszony ihlető szerepének megmutatása, a Léda-komplexum csak egyik, de nem egyetlen meghatározója Ady költői pályájának. És saját-